

475

ס. ב.

פרוטוקול מס' 24/ב

מיסיבת ועדת החינוך והתרבות שהתקיימה
ביום ג', י"ח באדר א' תשי"ז - 19.2.57.
בסעה 11.10.

נוכחים:

- חברי הוועדה:
- ס. פרסיץ - היו"ר.
  - ר. הקטין
  - פ. זואריץ'
  - ת. טובי
  - ס. כפרי
  - ח. מגורי-כהן
  - ד. נצר
  - ר. צברי
  - א. רזיאל-נאור
  - א. תלמי

מוזמנים:

- מ. אבידור - המנהל הכללי במסרד החינוך והתרבות.
- י. - המטנה למנהל הכללי במסרד החינוך והתרבות.
- ר. סטנר - היועצת המספטית במסרד החינוך והתרבות.
- א. כהן - מפקח מרכז על בתי-ספר לנערים עובדים.

סדר-היום:

- א. סונות.
- ב. סאלות ותשובות.
- ג. סקירה על מצב בתי-הספר לנערים עובדים.

=====

היו"ר ס. פרסיץ: פותחת את הישיבה.

כזכור לכם, בסעת ביקורנו ברמלה בבית-הספר למיעוטיים ונחחנו עם מנהלת בית-הספר בקטר להזנת ילדי בית-הספר. עתה היא סולחת לנו העתק רסימת ילדי בית-הספר. את המכתב היא מפנה לראט העיר בהתאם להודעתו.

(קוראת את המכתב).

19.2.1957

ס ו נ ו ת

היו"ר ס. פרטיץ:

אני חושבת שאנו נוכל לאשר למנהלת את קבלת המכתב ונעביר אותו למשרד החינוך והתרבות לטיפול.

כן קיבלנו מכתב מהסתדרות מורי אגודת ישראל בקשר למצבה של האספה-המורה העובדת.

(קוראת את המכתב).

תוכן המכתב הוא כתוכן המכתב שקיבלנו בזמנו מהמורות. אולם במידה שאני יודעת את הדברים חלו שינויים מסויימים בחוק בוועדה.

ב. שאלות ותשובות:

פ. זואריץ:

עד כמה טידוע לי כאשר עובד מדינה נפטר מקבלים תיורסים 2000 לאי כתלום חד-פעמי. האט נוהג זה קיים גם לגבי סטט שנפטר אם הוא עובד מדינה?

א. רזיאל-נאור:

אטר לישיבת הרב רוטשטיין ברמלה - הנערים הלומדים שם הם בגיל חינוך חובה. האם המשרד תומך במוסד זה ובאיזו מידה? ובעיקר מאחר ולמוסד זה ישנה חטיבות מסויימת לגבי המלחמה במיסיון. לכן הייתי ורצה לדעת באיזו מידה מקבל המוסד הזה תמיכה שלא רק ממשרד החינוך והתרבות, אלא גם מציבורות אחרים?

א. תלמי:

האם שיטת הלימוד הגלובאלית חובה או זכות? כי מה הדין במקרה שלגבי עליה מסויימת אין שיטה זו מתאימה?

ס. אבידור:

חברת-הכנסת רזיאל נאור שאלה בדבר שינוי תעריפי הדואר לגבי דברי דפוס וספרים, והיא מבקשת שנברר את הפרטים במשרדים המתאימים. פנינו למשרד הדואר והתשובה שקיבלנו אתמול היתה שהענין הנאל במצא בדיון ואת תוצאותיו נודיעכם.

חבר-הכנסת טובי הסתמך על הדין-וחטבון של

מבקר המדינה מטנה ועברה סבו כאשר שארנות החינוך בכפרים הערביים מכניסה יותר מאשר המדינה מוציאה. כן הוא טאל, מהן הוצאות המדינה לחינוך הערבי ומהן הכנסות הארנונה. אזי תחילה רציתי לקרוא מספר סודות מדין-וחטבון המבקר בו הוא אומר: הוצאות ההחזקה של בתי-ספר אלה של המיעוטים מכוסות מכספי הארנונה; הביקורת העלתה סגביית הארנונה בכמה מקרים לא נתבססה על רשימות שלמות ומעורבות והפיקוח על הכספים היה לקוי. הגביה אינה בידי משרד החינוך והתרבות, אלא בידי משרד האוצר.

בשנת הכספים הסוטפת, 1956/7, עלה החינוך

הערבי כתקציב משרד החינוך והתרבות במידה שאפשר היה להפעילו - כי הוא מסולב במסכורת המורים והגיעו ל-2,255,267 לאי, מסכורת מפקחים ועובדים בחינוך הערבי - 51,057 לאי. בסך-הכל הוא מגיע ל-2,306,324 לאי. כן יש להוסיף על כך את הוצאות המשרד על הכנסת ספרי לימוד ערביים, הסתלמות מורים בסמינר ביפו והוצאות אחרות בקבל סך של 2,348,824 לאי. לא כללנו כאן הוצאות ארגוניות אחרות כמון:

19.2.1957'

טאלות ותשובות.

מ. אבידור:

קטר, נסיעות, אטל, מפקחים על החינוך הערבי, וכן לא כללנו את חלק התנתלה המרכזית. יוצא איפוא, כי טך-הכל ההוצאות מגיע ל-2.400.000 ל"י.

במטך שלוש הסנים האחד ונות כמעט ולא גבו את הארנונה. בטנה שעברה הכניסה הארנונה 18,090 ל"י מכל הכפרים הערביים. הארנונה הוטלה לפי סעיף 8(א) לחוק חינוך חובה. היא הוטלה בפעם הראשונה בשנת 1950 ומטרתה היתה כפולת: לגבות מהאוכלוסייה בכפרים הללו חלק חסתתפות במסכורת המורים, כי עד 1.4.53 היו הרטויות המקוטיות מטתתפות במסכורת המורים; כן היתה זו גביה לשם החזקת בתי-הספר, למעשה, היתה כאן מטרה שליטית להסתתף במידה מסוימת בבנין בתי-הספר בכפרים ערביים.

יש להדגים שארנונה זו מוטלת אך ורק על הכפרים ולא על הערים ומועצות מקומיות מטום שלכפרים רבים אין רטויות מקומיות, או ועדי כפרים, או נכבדי כפרים, אטר מטפלים בכך והמה לא רצו לספל בגביית הארנונה. על-כן נמטר הדבר לנציגי הממטלה.

בתקופה זו, מאז החלו בגביית הארנונה היו הוצאות המטרד לחינוך הערבי במקומות שאין רטויות מקומיות, אלא רק צוים של ארנונה, כלומר, משנת 1950 ועד 1.4.1955 הוציאה המדינה סך 3,318,754 ל"י. אנו רצינו לגבות בכפרים הללו לפי היטובים שלנו סך של 1,297,144 ל"י. סכום זה היה צריך לכלול חלק חסתתפות במסכורת המורים וחלק להחזיר לכפרים הערביים לשם החזקה. למעשה גבינו 886,436 ל"י מסכום זה בין רבע לשליש הוחזר לכפרים הערביים לתחזקת בתי-הספר והיתר היה חלקט, טל. הכפרים במסכורת המורים. מ-1.4.53, מאז החלה הממטלה לשלם מאה אחוז של מסכורת המורים רפתה או נפסקה כמעט גביית הארנונה. אם כי יש לנו בעיות חמורות שצריך לפתור אותן וחן:

(א) החזקת בתי-הספר הללו. מאחר ואין סם רטות מקומית ואם לא יהיה טם סידור של ארנונה, או איזה שהוא דבר אחר, נטאלת הטאלה מי יטלם את החזקת בתי-הספר.

(ב) מבנים לבתי-הספר במקומות אלה. הטאלה היא באיזו דרך לסתף את הרטויות המקומיות. רב 2-3 כפרים שאין בהם רטויות מקומיות ואנטי המקום אינם מסוגלים לעשות דבר, אם כי מצבם הכלכלי אינו רע. על-כן מטכסים עתה עצה מטרד החינוך והתרבות ומטרד האוצר מה להציע בענין זה.

יטנה בעיה נוספת והיא בעיית כספים שחולקו זכספי. הארנונה ולא חסתמטו בהם.

חבר-הכנסת רפאל טאל ביחס לקיפוחה של המחלקה לתרבות תורנית. אזי אילו היה אוטר טאין מקציבים די כספים למחלקה זו, זהו ענין אחר. אבל כיון שהוא הזכיר כאן את המלה קיפוח, חרי אני רוצה להעיר, כי בטום פנים אין כאן קיפוח. אמנם תקציב מטרד החינוך והתרבות אינו כפלי שהיה רוצה לראותו, אם כי המחלקה לתרבות תורנית יטנה אידלה מדי שנה בשנה באופן יחסי יותר מאטר במחלקה אחרת, הנה מחלקה לתרבות תורנית זו מוגבל אך ורק לתקציב המחלקה לתרבות תורנית; ולא אזכיר כאן סבתקציב מטרד הדתות יטנו סכום של חצי מליון ל"י ליטיבות.

כן טען חבר-הכנסת רפאל סבתקציב המחלקה לתרבות תורנית יטנו הקצבות למפעלי מחקר וספרות עיוניים-תורניים ומדוע זכרים אלה צריכים להיות בתקציב המחלקה לתרבות תורנית? הם צריכים להיות בסעיפים אחרים. אולם בתקציב הגדול של 150,000 ל"י של המחלקה לתרבות תורנית יטנו סכום של 16,700 ל"י להקצבות למפעלי תרבות ומדע תורניים. לעומת זאת אין לנו סעיפים מיוחדים שנקבעים בתקציב המחלקה לתרבות תורנית שאינם תורניים. יש לנו הקצבות לתרבות תורנית ולמוסדות

מ. אבידור:

דתיים המפוזרים בכל סעיפי ההקצבות והתמיכות אצלנו. למשל, במסרד הדתות ישנו סעיף: מפעלי ספרות ומחקר בסך של 18,500 ל"ל וכמסרד החינוך והתרבות ישנו סעיף: מפעלי מחקר ומדע בסך של 22,500 ל"ל המקביל לסעיף במסרד הדתות; או אם ישנו רבעון "ציון", או תלדות הרפואה, או מכון בן צבי, או ההוצאה של אפסטיין, או מכון ז'בוטינסקי, הרי אי-אפשר לומר שאלה מוסדות בלתי דתיים. הוא הדין לגבי כל הסעיפים האחרים שלנו המפוזרים בכל רחבי התקציב. מטוט כך לא הייתי גורס שיטנו כאן קיפוח, אלא שבכל סעיפי התקציב אין זה המכונה הדרוש.

אשר למטפחת נפטר - יש לבדוק את המקרה.

אשר לפעולתו של הרב רוטשטיין - כתבנו למפקח המחוז שיבדוק מהו מספר הילדים הלומדים שם ואנו מחכים לתשובתו.

אשר לטיטה הלוגבאלית - אין חוק זה הוראה המחייבת זאת. ישנם כאן דיונים רבים, אבל אין הלכה פסוקה.

חיוור ט. פרטיץ:

ביררתי את הדבר כאשר היינו ברמלה והיטיבה הזו בהנית מתמיכה מטו יימת גם ממסרד הדתות וגם ממסרד הסעד. מסרד הדתות הסקיע ביטיבה זו 20,000 ל"ל ועתה הם מקבלים 6000 ל"ל לטנה. ממסרד הסעד מקבלת היטיבה סכום של 500 ל"ל לחודש עבור הפנימיה. היטיבה מקושחת בתשלום מטו יים, כי במוסדות סגורים אחרים מטלמים 72 ל"ל והיטיבה מקבלת קצת פחות. אני מוכרחה לציין שהרב עושה רושם יוצא מהכלל טוב. כל אלה שראו את המוסד כמו, טר שזר ואחרים גמרו את הלל עליו.

י. סריד:

מדוע אגו מתקטים כל-בך במתן תמיכה למוסד זה של הרב רוטשטיין? כי איבנו תומכים ביטיבות, אלא במידה וישנם שט ילדים בגיל חינוך חובה. ראיתם כבר שרמלה מסופעת בבתי-ספר מכל הסוגים. הבעיה העומדת בפנינו היא שלילדים הלומדים כיטיבה יש בית. הצעתי שהילדים ילכו ללמוד בבתי-הספר הקיימים ויגורו בפנימיה והטיפול בהם אחרי טעות הלימודים יהיה בפנימיה. בעיה זו עומדת בפנינו עתה, וכעיקר, מאחר וישנם עוד מקומות קטנים טבהם מתקיימת יטיבה בטעה טילדי היטיבה יכולים להקלט בבית-הספר הממלכתי-דתי ואחר-כך ללמוד ביטיבה מבלי לגרום להוצאות נוספות, כי אי-אפשר לפתוח במקום קטן טני בתי-ספר. מכאן העיכוב במתן התמיכה ליטיבה ברמלה, כי אנו צריכים לברר באיזו מידה אין הרב רוטשטיין יכול לסלוח את הילדים לבתי-הספר הקיימים מסום שהם לא ייקלטו.

ג. סקידו על המצב הנוי-הספר לנערים עובדים:

א. כהן:

בית-הספר לנערים עובדים הוא הסקטור הרביעי בחינוך אחרי גן-הילדים, בית-הספר היסודי ובית-הספר התיכון. סקטור זה מסופע בכעיות וקטיים מרובים, מהן הניתנות לפתרון ומהן שאינן ניתנות. אולם טרט טאעמוד על הכעיות הללו אני רוצה למטור לכם נתונים מספר.

את החוק הנכס מכיוים ולא אחזור עליו. נוסף לכך הוציא מסרדנו תקן לבתי-הספר לנערים עובדים להגטמת הדברים. תקן זה השתנה בטנים האחרונות. התקן האחרון יצא בטנת 1955 על-ידי דוקטור אבידור והוא עדיין עומד ויעמוד בכך עקב הגמיטות. פעט היה התקן מנופח

א. כהן:

והצענו שעות מרובות לבתי-ספר אלה ולא בכל פעם היה הדבר ניתן ורצוי.
אחר-כך עברו לקיצוניות שניה וצמצמו את התקן בצורה דראסטית. התקן הזה
גמיש מאד והאפשר להגיע עד מספר שעות גדול במקרה שישנו תנאים מתאימים
ומורים. אזי אפשר לקיים חוגים חברתיים והשתלמות מקצועית. התקן הזה
הולך ומצטמצם עד ל-8-9 שעות וכולל מינימום של 10 תלמידים
לכיתה ובערים הגדולות - 12 תלמידים לכיתה. המכסימום הוא, לדעתי,
גבוה למדי ומגיע ל-36 תלמידים לכיתה, ובמקרים מיוחדים גם 30 תלמידים
בכיתה.

לפי סעיף 8 צריך בלת-הספר היסודי להעמיד
לרשות בית-הספר לנערים עובדים את השילכון והציוד. אולם לא תמיד נעשה
כך הדבר, ובכל פעם אנו נאבקים על כך.

הנתון האחר שברצוני להביא בפניכם הוא
תקציב בתי-הספר לנערים עובדים לשנת 1956/7. משכורת אמורים לבתי-הספר
לנערים עובדים שליד הרשויות המקומיות מגיעה ל-591,000 ל"י; משכורת
המורים בישובי עולים מגיעה ל-147,800 ל"י; החזקה - 20,500 ל"י;
ריהוט וציוד מוחזקים - 16,000 ל"י. כפי שהנכם רואים מוצא התקציב
ברובו המכריע למשכורת המורים ואין סעיפים אחרים לפעולות טובות כמו,
פעולות חברה - דבר שאנו משתדלים לתקן בשנת התקציב הבאה.

המספרים הבאים הם על בסיס של תלמידים
וכיתות. כאן אני חייב להעיר הערה מוקדמת:
בבתי-הספר לנערים עובדים הוא חכמה מסובכת למדי, כי זהו מספר שאינו
ידוע בצורה ויש עליו מחלוקת: יש מכסימאליסטים ויש מינימאליסטים.
על-כל-פנים כולם כאחד מאוחדים בדבר אחד שעוד רבים טרם הגיעו לבית-
ספר לנערים עובדים. לדעתי, לפחות 50% ממספר התלמידים החייבים ללמוד
בבתי-ספר לנערים עובדים טרם הגיעו לבתי-הספר הללו, ואינני רוצה
לנקוב אפילו במספר, כי יכולים להיות רשומים בבית-ספר לנערים עובדים
100 תלמידים, נניח, ומגורים רק 60%-70%-80%. כלומר, חלק מהרשומים
הם פיקטיביים שלמדו שבע ובעלמו. יוצא איפוא, שגם כאן לא הכל שלם.
אולם מהצד האחר ישנם תלמידים קבועים במשך שנה או שנתיים, וכאשר אתה
בא לכיתה בבית-ספר לנערים עובדים אחוז החיסורים הוא גבוה גם של התלמידים
הקבועים. דבר זה שונה אמנם ממקום למקום. ואם אחוז החיסורים בבית-ספר
יסודי מגיע ל-10, הרי בבית-ספר לנערים עובדים הוא גבוה יותר. אולם ישנם
מקומות שאחוז הביקור הסדיר הוא מצויין ויש מקומות שהוא למטה מכל
ביקורת. דבר זה מעיק עלינו בצורה חמורה ביותר. ישנם בתי-ספר בעיר שזה
תענוג להכנס אליהם, כי התלמידים יהרגו ולא יהיה יום שלא יופיעו לבית-
הספר. מאידך ישנם מקומות גדולים ונכבדים שאנו מתביישים מפני המצב
השורר בהם. למשל, בעיר ירושלים ישנו בית-ספר למופת; כן הדבר גם בתל-
אביב, הרצליה, רמת-גן; אף במעברות כמו, קית שמונה, מעברת טבריה
ומעברת הקסטל. ישנם מקומות אחרים שלא הגיעו לכך. כמו, לוד, מסיבת
המחסור בטורים ומסיבות מרובות אחרות ומסובכות. והכיתה המינימאלית
בלוד אף היא נסגרה.

בתקן שהזכרתי קודם המינימום הוא 10 תלמידים

לכיתה. אם ישנם רק 7 תלמידים והם מתחננים שנפתח כיתה, איננו יכולים
לעשות זאת. אולם אם באותו מקום רשומים 15 ונוכחים רק 7, אנו
משתדלים להביא את יתר התלמידים לכיתה. על-כל-פנים אנו עומדים על
המינימום והחיסורים מגיעים ליותר משליש.

בכל הארץ ישנם 270 מוסדות, 595 כיתות
ו-10,046 תלמידים. 185 מוסדות ממלכתיים ו-85 מוסדות ממלכתיים-דתיים.
449 כיתות בבתי-ספר ממלכתיים, ו-146 כיתות בבתי-ספר ממלכתיים-דתיים.
7656 תלמידים בבתי-ספר ממלכתיים ו-2390 בבתי-ספר ממלכתיים-דתיים.

ועדת החינוך והתרבות
19.2.1957
סקירה על מצב בתי-הספר
לנערים עובדים.

א. כהן:

במחוז ירושלים ישנם 35 מוסדות, במחוז הדרום -
45 מוסדות, בתל-אביב - 30 מוסדות, במחוז המרכז - 68 מוסדות,
בח'פה - 36 מוסדות, במחוז הצפון - 56 מוסדות.

ב. אבידור:

בדברי ההסבר נתנו רק מושגים, כי לא היו לנו
מספריים, אלא תקנים. עמנו יש לנו מספריים
מדוייקים שהם קצת יותר קטנים.

ג. כהן:

בשבוע שעבר קיבלנו מספריים שיטתיים 1280 תלמידים
ב-86 כיתות ח'. במחוז ירושלים ישנם 270 תלמידים
בכיתות ח', במחוז חיפה - 133 תלמידים, בתל-אביב - 471 תלמידים,
במחוז הדרום - 48 תלמידים, בצפון - 126 תלמידים. התופעה הכללית
היא שהכיתות הגבוהות מאוכלסות יותר. למשל, היו זמנים, לפני מספר
שנים שישו 4 כיתות מתחילות ועתה ישנן 4 כיתות ח' ו-3 כיתות ז', ואין
כמעט כיתה אחת מתחילה.

ישנם סוגים שונים של מוסדות: מוסדות מסלכתיים
ומסלכתיים-דתיים, ומוסדות רשמיים ומוכרים. המוסדות הרשמיים הם של
אגודת ישראל. המוסדות המוכרים הם של עליית הנוער והמרות בוער שהם בגיל
חינוך חובה וטרם סיימו את בית-הספר היסודי. הם מקבלים מאתנו הקצבה
לפי התקן המוזכר. הם גם נהנים מהפיקוח שלנו, ממעט בגרעון
מטויים. כן יש לנו בתי-ספר של טרז הנוער. אלה הם בתי-ספר מקצועיים
שמשרד העבודה והסוכנות היהודית משתתפים בהם, וכן גם אנו. אנו נותנים
את כל הצד הלימודי, המורים ומשכורתם - אם אין זה עובר את התקן.
ישנם 12 מרכזים כאלה ואנו רואים בהם דרך טובה.

ישנם עוד שני סוגי מוסדות מזוריים שעליהם
אדבר אחר-כך. אולם אני רק רוצה לומר שאנו מנסים עכשיו להקים בשיתוף
עם משרד החקלאות והמרכז החקלאי במחוז הדרום ובמחוז המרכז בתי-ספר
מזוריים לנערים עובדים, כלומר, בתי-ספר לכמה נקודות ישוב שיש
בכל אחד מהם מספר קטן של נערים. אנו מצרפים אותם למקום אחד. שם
הם מקבלים מלבד ההשכלה הכללית גם הכוונה חקלאית.

רגלים

הסוג השני הם בתי-ספר מגמתיים. אלה הם בתי-
ספר לנערים עובדים שמתוך חישובים מסויימים החלטנו להכניס לתוכם את ההכשרה
המקצועית הטיאורטית לשוליות; כן ישנה שם הכשרה מקצועית מעשית לילדים
ולנערים שאין להם מקצועות ועוסקים במקצועות בחשלים. כן אנו רוצים
להקים כיתות טרום-מקצועיות ולבצל את המבנים הקיימים בשביל לתת להם
את ההכשרה וההדרכה המעשית במקצועות בחשלים.

אנו רואים את משימת בתי-הספר לנערים עובדים
כמשולשת: (1) לימוד יעיל; (2) חינוך לערכים במסגרת חברתית; (3) הכשרה
והכוונה מקצועית. ישנם קשיים בתחום זה ואנו רוצים למנות כמה מהם.
בעיית הלימוד בערבים אינה קלה: העיפות, עבודה במשטרת לילה, שעות
נוספות, המרחקים למקום הלימוד, בעיקר, במחוז תל-אביב וח'פה עובדים
רחוק ממקום הלימודים, ההפרעות של ימי סגריר, חגיגות לאומיות, הפרעות
של מצב הבטחון שהביאו לידי כך שבמחוזות מסויימים אי-אפשר היה ללמד,
התנגדות ההורים, מספר שעות מוגבל לתאורה, וישנם מקומות בהם אין
תאורה מספיקה. אין בנינים לבתי-ספר לנערים עובדים והוא
משוכן בבתי-ספר אחרים. אין ספסלים מתאימים ואנו רוצים נערים בני 17
שנה יושבים על ספסלים במוכים. ואיננו יודעים מה יהיה קצת רחוק, אולם
אם נבנה מבנים מיוחדים לבתי-ספר לנערים עובדים מיד יחספו אותם בתי-
הספר היסודיים.

ט. כהן:

אשר לבעיית הסורים - אנו נחבים סטורים שלרובם זו עבודה נוספת; כן רובם הם בלתי מוסמכים. אנחנו טענו חשבתל שגברנו נוכל להנות מטבחר של סורים. אולם ישנה כאן אי-יכולות והסורים מתחלפים ומסתבים. אנחנו טענו שיש להסיר את הסורים מעמם. אולם ישנה כאן שרשרת של קשיים ואני רציתי שחברי הוועדה ידעו את הדברים כהוריימת. אנו מתדלים להתגבר על הקשיים ויש רצון להתגבר עליהם.

גם בצד הפדגוגי היו לנו קשיים רבים. לא היתה לנו תכנית ליסודים וכאן היה הענין חסור. הני עטדה בפנינו הבעיה אם למסוך את ענין תכנית הליסודים 10 שנים עד אשר נגיע לתכנית ליסודים שלמה, או להוציא תכנית שנעבוד עליה שנה או שנתיים. נקטנו בדרך השניה והוצאנו תכנית ליסודים לבתי-הספר המסלוליים והמסלוליים-דתיים. אנו יודעים, כי התכנית אינה מועלת. אבל היא מסייעת רבות לסורה; לפחות דבר אחד היא מלמדת את הסורה: מה לא ללמד, כי השעות יקרות.

את תכנית הליסודים בנינו על כמה וכמה עקרונות. כמובן, כאן נשאלת השאלה כיצד אפשר בתנאים כה קשים ללמד 3-4 פעמים בשבוע ולתת השכלת יסוד? האם אפשר ללמד זאת? באופן סימולטי התשובה היא שלילית, כי באמת אי-אפשר. אבל זה שעבד בשטח זה ולימד את הנוער הזה יודע מדבר זה אפשרי ורואה כיצד הנוער שנכנס לבית-הספר שהיה עת-הארץ לאחר מספר שנים אינך מכירו ואתה תטה מתי נעשה הדבר. והאסבר הוא פסיכולוגי, כי לנערים אלה יש נסיון חיים גדול ואוצר ידיעות בלתי מוגדרות; וכן הכרת הצרכים הסיוחדיים: עזר צונם ללמוד. אזי, אם הסורה מחוגגן ויודע לבצל את שני היסודות הללו הופכת הכיתה לכיתה לומדת וההספק אינו פרופורציוני לשעות והידיעות הן רבות. אנו נתנו השנה 50 מסיפנדיות לתלמידים גומרי בתי-הספר לנערים עובדים. המפעל הזה יפה, אך לפעמים הזדעזעו מחוסר ידיעה. אם כי פעמים רבות ראינו טאיטיותו של הנוער בבית ואתה רואה שבו תיקון בנפס הנוער.

בנינו את התכנית כדרך בחירה קפדנית של חומר בעל ערך ספרותי. אמנם הותקפנו בעתונות שהתכנית שלנו דומה מדי לזו של בית-הספר היסודי, אלא שהיא מקוצרת. אולם אין זה בדיוק כך. כי אם, למשל, המורה לעברית מלמד לפני כתיבת החיבור כיצד יש לכתוב מכתב. אזי אני חושב שיש בכך חסיבות, וכי ראינו גם בענין זה עזובה מסויימת.

גם בטכסטים חלימודיים לא רצינו להסתפק בחומר הקיים, אלא רצינו לתת מציאות הארץ. כן נחשפנו במספר מקצועות כדי שלא יהיה פירוד, ואנו מלמדים: עברית-תנ"ך, חשבון וציקלוס של מקצועות אחרים כמו: טבע, מולדת ואזרחות. אנו רק מחכים לאותו גואל סיבואו ויחבר את הספר המתאים. למשל, נקחה אחת שהיא ספציפית אצלנו מכוונת לעקרון המחזוריות. לכן נערר שלמד שנה וחתימים לצבא חייב ללמוד אחוזים בבית-ספר.

כן פועל אצלנו עקרון האינדיבידואליות, כי רוב הכיתות שלנו הן בלתי מודרגות ומורה המנסה לתת סיעור פורנטאלי הורס את הכיתה, בטעה שבטיפול אינדיבידואלי אפשר להגיע להיסגים גדולים יותר. אנו עורכים עתה מעקב אחרי התכנית הזו.

אשר לענין תחומת ההיסגים - יש צורך שהכיתה הלומדת, התלמידים והמורה יחדשו שלאחר כל סיעור הם למדו מסהו. אני מוכרח לציין, כי התכנית שהופיעה הק בלה ברצון ובסמחה ועליית הנוער סאליה נסלחה התכנית הוציאה אף היא תכניות כאלה. אינני רוצה להעריך כרגע את התכנית, אבל מבחינת תיקפה - אצלם תיקף הקצועות והכיתות הוא רב והם הוציאו חלקים-חלקים ונושאים-נושאים של התכנית אנו עומדים עמם בקשר אמיץ בענין זה. יש לנו

19.2.1957

סקירה על מצב בתי-הספר
לנערים עובדים.

א. כהן:

קטר עם המפקח על עליית הנוער, מר גרטנר, מאחר ויש לנו 50 מוסדות
מטותפים.

הופעת תכנית הלימודים הביאה לדחיפה לעריכת

ספרי לימוד - אנו ידענו זאת מראש. כבר הופיעה מקראה לכתות א'
ו-ב' ואעמרים לכתות ה-ו'. אשר לכתות הגבוהות - באנו במגע
עם מסרד העבודה ומרכז הנוער העובד, והתחרון הוסיף להיות בעת "עבוד ולמד"
אשר אינה מיוחדת רק לבתי-הספר שלנו, אבל אנו אולי נסתייע בה.

כן יש לנו מסא-ומתן עם סתי חברות המעונינות

לעשות מסהו בטוח זה, אשר האחת מהן היא ברכה חבס. ביקסנו מסנה לקט
מיוחד, אף הכינו ספר חשבון מיוחד לבתי-הספר ערב. אולם חשוב
יותר הוא תדריך מתודי למורים, כי המסרד אינו יכול להוסיף
מורים. מטום כך יש להמציא למורים את הדברים בטוב, ובעיקר, מאחר
וראינו שהקטר עם המורים הוא רופף. לכן יופיע בימים הקרובים
עלון למורים של 4-5 סטינסילים והם יקבלו אינפורמציה על ענינים
פדגוגיים.

לדעתנו, מבחינה פדגוגית חסר לנו הצד

המחקרי. במסרד החינוך והתרבות קיימת מרכזיה פדגוגית, וכאן הגענו
לארגון מדור לנערים עובדים. אולם הבעיה הפדגוגית אינה מסתיימת
בדברים הללו.

סנה-סנה בחדשי

הקיץ אנו עורכים ימי עיון למורי בתי-הספר, לנערים עובדים. ימי עיון
אלה נמשכים 3-4 שבועות וכבר יסבתי הסבוע/ ארצן התכנית לימי עיון.
אנו נכוונה עורכים אותם יחד עם האתינרסיטה כדי ליינוצר אותו גרעין
של 70-80 איס החיים ומתלבטים בבעיות הללו וסוללים את הדרך לבעיות אלו.

חמסימה הסניה סציינתי היא החינוך החברתי

לערכים: נוער זה הוא בגיל ההתבגרות ונמצא מבחינה חברתית במסגרת
מחנכת. כלומר, אנו מחנכים לערכים באמצעות המסגרת. אינני זקוק
כל-כך לפרק בתנאך או בספרות שלומד התלמיד. אך עצם הנהלת התלמידים
בבית-הספר ומועצת התלמידים - דברים אלה מספרים את בית-הספר, כי
התלמידים מרגישים עצמם אחראיים לבית-הספר ואוהבים אותו. לבם
של הילדים הללו חם לכל הדברים האלה ויסנה באות, מסירות ותוכן לפעולות
חברה, טיולים, מטיבות וחגיגות; קיימות ועדות לעניני
מסק וסדר. פעולות החברה מטותפות ויסנם ימי נופס ועיון בחופס הקיץ
באזהלו. התלמידים נמצאים שם שבוע ימים באווירת עסק הירדן. זוהי
פעולה חיובית מאד. בסנה הראסונה היה מחזור אחד, בסנה הסניה -
2, בטליטית - 3 ובסנה סעברה היו 4 מחזורים. יתכן והסנה ניקח
את אכסניית הנוער בגסר א-זיב. בכל מחזור כזה מטתפים 70 איס.
בכפר פינס התקיים מחנה נופס כזה בטביל ילדי בתי-הספר לנערים עובדים
דתיים. כן רוצים אנו להוסיף כנסים, אם כי סעיף כזה אינו נמצא
בתקציב.

אשר להכוונה וההכסרה המקצועית - אנו

חותרים לסינוי במבנה והכנסת הדבר הזה. יכולים לבוא ולטעון מדוע
איננו עושים זאת? ובעיקר, אם אנו עוסקים רק במתן הסכלה כללית
אין זה בית-ספר לנערים עובדים. נוסף לכך ברור, כי אי-אפשר לתת
הסתלמות מקצועית טיאורטית. אמנם בא מורה מטעם מסרד העבודה ומלמד אותם
טיאורטית. אולם לילדים בכיתות ה-ו יש לתת גם הכוונה מעטית ואנו נעשה
זאת.

אסיים את סקירתי בכמה בעיות ארגוניות

והרחבת הרסת. עבדנו בלי מנגנון ארגוני - דבר סכלעדינו אי-
אפשר להגיע ולהקיף את רוב הנערים העובדים; אם כי אני חוסב שגם

א. כהן:
מנגנון לא היה עוזר כאן, כי התנאים כאן קשים מאד, אבל יתכן ואז היינו מגיעים לרוב הנערים העובדים. לנו נראה, כי יש להניע את רשויות החינוך המקומיות בתכנית מעשית מאד מפני שלענין זה יש לבוא בתנופה.

החלטנו כבר על ניהול כרטסת של חייבי לימוד ואת הנסיון הראשון אנו עומדים לעשות ברמלה ואז תהיה לנו תמונה ברורה. כן יש לעשות תעמולה גדולה יותר ולתת פרסום רב יותר לענין. רשויות החינוך המקומיות אף הן יכולות לחזק את פעילותן בקשר עם סיכון, מאור וציוד. ישנו דבר אחד שהתחלנו בו, אך הוא מצריך עצמה גדולה יותר והוא הקמת מועצה מקומית מבאי-כוח הגופים הציבוריים. לדעתי, הסיבות לקשיים בפתרון בעיית חינוך זו אינן נעוצות במסרד החינוך וחתרבות, אלא במסרד העבודה, בהתאחדות בעלי התעסוק ובחסדרויות הנוער העובד. אחת ההפרעות בקשר לכך היא הכפילות ולכן יש צורך במועצה מבאי-כוח הגופים הציבוריים שתוכל לעסוק בפתרון בעיות אלה. כן יש צורך בהסכמים עם לטכות העבודה, האגודים המקצועיים והמעבידים. כלומר, לא לקבל נער לעבודה אם איננו ממלא את חובתו הלימודית, ואכן, אין זה דבר כה פשוט, זהו ענין לסיקול רציני.

כן הגענו לידי הכרה שמוכרחים להיות רכזים שיעקבו אחר הנסירה ואחרי הביקור הסדיר. את המטמטים יש להביא לדין. נניח, שיהיו מקרים שנחטוב שיהיה זה חיובי להביא מיסחו לדין. אבל אי-אפשר יהיה לעשות זאת אם לא עקבנו אחריהם. מסרדנו נמצא עתה במסלול מטויים ויכול להיות שיתן לנו סעד ארגוני בענין זה, כלומר, יתכן ונוכל להנות מעבודת מינהל ההסברה במילוי תפקיד זה. ישנן עונות שאנש' אלה קצת פנויים יותר ואז הם יקבו הלכה למעשה אחרי הביקור הסדיר, יעזרו בהקמת מוסדות, אף יעקבו אחרי הנזילה. אנו נעשה זאת במקומות המוחזקים ואילו הרשויות המקומיות חייבות לעשות זאת במקומותיהן.

הסקטור שלנו הוא קשה מאד ועומד מול סקטורים מסודרים ויציבים כמו: גן הילדים, החינוך היסודי והחינוך התיכון. אזי ברור שהסקטור שלנו רחוק מאד מכך. אולם, כאשר אנו רוצים להתנחם, אנו מטוים אותו עם הסקטורים האחרים המטפלים בנוער כמו: גדנאע, הסתדרויות הנוער; ואם אנו מתבוננים בסקטורים אלה אנו יכולים להתנחם, ובעיקר, אלה הרואים את העבודה מקרוב. אני מציע לחברי הוועדה, ובעיקר לחבריה החדשים לבקר בתי-ספר אלה, כי זה מוסיף עידוד.

ס. אבידור: אטר לענין המספרים - הייתי מבקש לעקור מלבכם אגדה על עטרות אלפי ילדים הנמצאים מחוץ למטגרת, כי אין זה נכון. כיום יש במדינת ישראל בסקור היהודי 92,000 נערים ונערות בגיל 14-17; מתוכם 72,000 נערים ונערות נמצאים במטגרות לימוד טובות. יוצא איפוא, כי מחוץ למטגרת נמצאים 20,000 נערים ונערות. מתוך 20,000 אלה ישנם לפחות 10,000 נערים ונערות שסיימו את בית-הספר היסודי בשלוש השנים האחרונות והם נמצאים בבתי-ספר תיכוניים, חקלאיים ומקצועיים. זאת אגידת יתם אינם חייבים ללמוד בבית-ספר לנערים עובדים. יש עוד כ-10,000 נערים ונערות הנמצאים מחוץ למטגרת, אולם יתכן, כי מספר אלה שטרם סיימו את בית-הספר היסודי הוא קטן עוד יותר. יש לזכור, כי מדי שנה בשנה יגדל מספרם של אותם נערים ונערות בני 14-17 מפני שגדל מספר הילדים בבית-הספר היסודי; ומהצד האחר - מעטים הם בני 14-17. בכל שנתון יש 23,000 ילדים. אולם השנתונים הבאים ילכו ויגדלו ואנו נגיע עד ל-30,000 ילד.

היוור ט. פרסיץ: ארסה לעצמי לברך על סיבוי ערכים במחלקה זו. עתה מסתדלים לראות את הדברים כהווייתם ולהצביע על אותם הגורמים המפריעים בעד העבודה שכולנו מעריכים אותה עד למאד,

19.2.1957

הדיון על סקירת המצב בבתי-
ספר לנערים עובדים.

היו"ר ס. פרסיץ:

ובעיקר מאור והילדים חללו עזבו או נטרו מבית-הספר היסודי ללא מטען
חינוכי ותרבותי, או קיבלו מטען זעיר מאד.

אולם בכל הרצאתו של מר כהן שמענו על סוג
אחד של ילדים סקוראים להם אנשים עובדים ולא שמענו דבר על ילדים
סקוראים להם ילדים עובדים או ילדים מטוטטיים. כלומר, אותם
הילדים המהווים את 10,000 הילדים שאיננו יודעים היכן הם. גם
כאשר באנו לבאר-טבע שמענו ממפקח המחוז דברים עובדים מאד. הוא
דיבר על 2000 נערים ונערות כאלה. אבל הוא איננו בטוח שזהו המספר
המדויק. לא רק שחסרה להם כרסנת של חייב לימוד, או של אלה שנרסמו
ללימודים, אלא שכלל אינם יודעים מה יש בעיר. כן נמטר לנו סך
500-600 ילדים נמצאים באיזו שהיא מסגרת לימודית. או אם נאמר לנו
שמתוך 900 ילדים מסוג זה נמצאים 300 במסגרת סוויימת. ואם כאן המצב
הוא כזה נטאלת הטאלה כיצד הוא במקומות אחרים.

נוסף לכך, אנו יודעים שעל החינוך מספיעים
התנאים החיצוניים. אזי במסך כל הסנים הללו אנו מתלבטים בבעיות סיכון
לבתי-הספר, בעיית ישיבת התלמידים בכיתה. לכן אנו יכולים לתאר לעצמנו
מה פירוט הדבר להוסיב ילד גדול על ספסל של כיתה א' לאחר יום עבודה -
הרי כל אלה הם פליאטיבים עד אשר לא נעטה מסהו יסודי בבתי-ספר אלה.
ברור, כי אנו חייבים להסתמס בחדרי המלאכה הקיימים ואין להקים חדרי
מלאכה כפולים. אולם, אם ניקח את העיר ירושלים, הרי אין בכל העיר
מרכז לנוער וריהוט מתאים לילדים גדולים. האם אי-אפשר למצוא דרך
לסיתוף פעולה ובתוך 60,000,000 ל"י למצוא סכום מסוים לצידוד מתאים?

דבר חשוב מאד הוא ענין ההתקדמות בתכנית
הלימודים ואני מברכת על כך. אולם גם את המסגרת שיסנה אפשר לספר
ולסכלל.

בעיית המורים - מסגרת זו קיימנו במסך
9 סנים מן הבא אל ה"ד. איט לא נהנה מכך ואחד המוסדות החשובים הלך
ונהרס. אמנם בטטחים טובים עטינו מסהו, אך בטטח זה לא עטינו דבר.
עתה אנו חולמים על קורסים להסתלמות. בעיות קליטת
עולים ותרבות למבוגרים מעטיקה לא רק אותנו. היא קיימת באמריקה
והיתה קיימת ברוסיה, אזי האינטליגנציה הרוסית חתרה לפנות למען הסכלה
כל שהיא בקרב האנלפאביתים. אמנם מצד אחד יש לנו בתי-ספר שאנו יכולים
להתברך בהם, ומהצד האחר אנו מדברים על ביקור בלתי סדיר שזה פסוט
מטיל עלינו אימה. לכן עלינו לחשוב על צירוף תכניות רבות. כלומר,
אם הילדים באים ללמוד אחרי טעות העבודה יש לתת להם במקומות אלה
אפשרות לנוח הן בנידור והן במסחק. יש להקים מועדונים במקומות אלה.
כלומר, עלינו לקיים במקומות טוב חקלאי חוות מועדוניות-כלכליות.
זאת אומרת שלמועדון הזה תהיה חווה מסלו והילדים יוכלו לעבוד בה
ולמכור את תוצרתם ואת הכספים לנצל לבניית מודונם. אם לא נלך בדרך
זו לא נגיע לטוט דבר, ואם נלך בדרך הרגילה לא נפתור את הבעיה של
העליה הגדולה.

ד. נצר:

דפדפתי בחוברת של ברכה חכם והיה לי בדמה
כאילו אני כתבתי אותה לפני 10-15 שנה באותו
עלון למורים. כי עדיין קיימות אותן הטאלות.

אולם הייתי רוצה לסאול את מר כהן מה הסוני
בעבודת בית-הספר מזה שהיה לפני חוק חינוך חובה? כי לפי הרגסתי הסתנה
מסהו לרעה ולא לטובה במבנה בית-הספר ובגיטת התלמידים אליו. אולם
זוהי רק הרגסה ולא ידיעה. ברור, כי אין זה דבר קל להקנות הסכלת
יסוד לבער טבילה את כל יומו לא רק בעבודה, אלא גם בסוטטות וכילה את
כל מרצו וכוחו, קסה לו לעסוק בלימודים.

19.2.1957

חדיון על סקירת מצב
בתי-הספר לנערים עובדים.

ד. נצר:

אמנם יש לנו חוק חינוך חובה זו חסיה

התועייעית ואין לנו עתה ילדים רבים שלא ביקרו כלל בכיתת בית-הספר

היסודי, אלא בתי-הספר לנערים עובדים מתמלאים ילדים שעזבו לאחר כיתה

ה' או ו' את בית-הספר היסודי ויצאו לעבודה. לכן אני שואלת, האם אין

לכנות אחרת את בית-הספר לנערים עובדים, האם ישנם מורים שעבודתם

היחידה היא בית-הספר לנערים עובדים ומה מספרם? האם ישנו איזה שהוא

בית-ספר אחד שבו עובדים מורים שזוהי מלאכתם היחידה?

ערה.

אשר לגתי-מר / - יש פה מספרים מאלפים

ועובדות מטעות, כי ישנם ילדים שגמרו את בית-הספר לנערים עובדים

והמטיכו בכיתת-הספר התיכון של ערב. אף גמרו בית-ספר זה והפכו להיות

מורים בלתי מוטמכים, חלק מהם כבר עבר גם את הבחינות והפכו להיות

מורים מוטמכים ואחרים הממלאים תפקידים אחרים, מפני שהיסוד לבתי-

ספר אלה הוא המורה. אינני יודעת מתי נוכל להגיע לדירות מתאימות

לבתי-ספר ערב. אולם גם בתי-ספר אלה זקוקים לפינה ולבנין מסלהם.

עובדה מצערת היא שילד הלומד בבית-ספר ערב אינו יכול לראות את עבודתו

תלויה על הקיר, כי על אותו קיר תלויות עבודות הילדים הלומדים בבוקר.

ילדים אלה מתגעגעים לתקופת הילדות שנגזלה מהם ויש להיטיב את תנאייהם.

אולם הייתי מבקשת לדעת אם ישנה תועלת

וברכה בטילוב לימוד מקצוע והסכלה כללית בלימודי ערב? האם אין זה

גורע מטעות הלימוד? כי לדעתי צריך בית-ספר ערב בעיקר להקנות הסכלת

יסוד לפי החוק. האם לא היתה מאטבה להאריך את בית-ספר ערב וללמד גם

בימי החופש? האם אי-אפשר היה קצת לקצר בחופש של הילדים והמורים

ובדרך זו להוסיף להם את החופש?

מהו מספר הבנות? כיצד נתקבלה תכנית הלימודים

מהי התכנית הזו הלכה למעשה? כי אני יוצאת מתוך הנחה שכאן צריך כל

סיעור להיות דבר מוגמר מפני שהנער יכול להיות היום בטיעור ומחר - לא

האם ניתנה הכשרה מטוילימת, או הסתלמות,

או ימי עיון למורים העובדים בבתי-ספר ערב? האם נמטך אותו נסיון

שהוחל בו הקטור בטיתוף תלמידי האוניברסיטה ותלמידי בתי-הספר התיכוניים

העובדים בבתי-ספר ערב? האם נסיון זה לא הולכה את עצמו? כלומר, האם

מורים בלתי מוטמכים אלה יותר טובים מאשר מורים מוטמכים אחרים שזו

להם עבודתם השנייה? מה נעשה בסטה זה?

היטיבה ננעלה בסעה 13.00.